

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. I. Dubia de Lege, & Præcepto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

lem evadendi, quàm eligere illud, quod prudenter apparet, minus esse malum. Cùm enim careat sufficienti libertate ad vitandum utrumque, cessat obligatio legis absolutè prohibentis etiam id, quod est minus peccatum, & sola remanet obligatio vitandi majus. Illud porrò: *in dubiis reo potius favendum, quàm actori*, reducitur ad regulam: *in dubio melior est conditio possidentis*. Hoc autem: *in obscuris minimum est sequendum*, pertinet ad regulam: *ex duobus malus &c.* Demum: *in obscuris respicimus id, quod verisimilius est, vel plerùmque fieri consuevit*, affine est regulæ: *in dubiis tutior pars est eligenda*. Hæc est doctrina Clarissimi P. Pauli de Conscient. dub. a. 4. §. 1. n. 8.

ARTICULUS II.

Ex hætenus dictis varia dubia moralia resolvuntur.

§. I.

Dubia de Lege, & Præcepto.

SUMMARIUM.

1. Dubius, an lex sit lata, vel promulgata? illa non tenetur. 2. Tenetur verò dubius, an sit aliquando recepta? Probabilitas sententia contrarie.
3. Lex etiam in dubio, an sit abrogata? obligat.
4. Quidnam dicendum in dubio requisita ætatis, ut lex, vel præceptum obliget, vel non obliget?
5. Quid in dubio sufficientis usus rationis?
6. 7. 8. Quid in dubio, an effluxerit, vel inceperit tempus finiendi, vel inchoandi jejunium?
9. Quid in dubio, an obligatio legis, aut præcepti sit gravis, vel levis?
10. Quid in dubio, an aliqua consuetudo habeat vim obligandi?
11. Quid in concursu præceptorum simul non implebilium? vel certi cum incerto?
12. Quid in dubio, an quis obligationi legis, vel præcepti satis fecerit?

COROLLARIUM I. Qui facta diligenti veritatis inquisitione dubitat, an lata, vel promulgata sit aliqua lex, vel impositum præceptum,

ceptum, vel consuetudo legitime introducta? non tenetur tali lege, consuetudine, vel præcepto. Th. Sanchez. 1. in *Decal. c. 10. n. 32.* Castropal. ubi supra *pu. 7. n. 1.* Bossius §. 39. *n. 1213.* Tambur. 1. in *Decal. cap. 3. §. 7.* verbis: *leges & præcepta.* Bardi *Discept. 6. c. 2. §. 1.* aliique communiter. Ratio est, tum, quia, dum dubitatur de existentia legis, præcepti, vel consuetudinis, libertas est in certa possessione, utpote omni ejusmodi dubio anterior: atqui in tali casu dubitatur de existentia legis, præcepti, vel consuetudinis; ergo. Tum, quia lex non obligat, nisi sufficienter promulgata, atque proposita (idem dic de consuetudine & præcepto) sed lex, de qua sic dubitatur, non est sufficienter promulgata; ergo. Tum, quia in simili dubio forum externum non iudicat, dubitantem obligari; ergo nec in iudicio fori interni est obligandus. Dum itaque dubitas, an in hac vigilia sit jejunium? an hic dies sit festivus? neque jejunare teneris tali die, neque audire sacrum. Addit Sanchez. *n. 33.* idem esse dicendum, quando constat quidem, legem vel præceptum existere, dubium tamen est, an hæc res comprehendatur sub illis: quia sic dubitare perinde est, ac dubitare, an detur lex, vel præceptum de illa re.

II. Corollarium II. Invincibiliter dubius, an lex sit aliquando usu recepta? probabilius tenetur ejusmodi lege. Sanchez *n. 35.* Castrop. *n. 3.* Bonac. *Disp. 1. de legibus. q. 1. pu. 4. n. 44.* Bardi §. 2. & alij. Ratio est: quia possessio, atque præsumptio non stant pro libertate, sed pro lege. nam onus probandi, legem non esse receptam, illi incumbit, qui hoc affirmat: ergo, dum id non probat, lex manet in possessione obligationis. Verum contrariam sententiam esse valde probabilem, tenet Castrop. *n. 4.* illam docet præterea Tambur. *loc. cit.* Diana *parte 4. tract. 3. resol. 14.* Azor, & Salas apud Sanchez. Consentit Sporer de *Conscient. dub. cap. 1. Sect. 4. §. 4. n. 3.* Ratio est: quia, dum est dubium, an lex sit

fit

fit usu recepta, dubitatur, an aliquando obligaverit, atque adeò, an fuerit aliquando vera lex? ut enim fit talis, & verè obliget, à subditis recipi debet. Hæc sententia, ut vides, fundatur in illa, quæ docet, valorem legum dependere ab acceptatione populi.

III. Corollarium III. Certus de lege lata, sed dubitans, an sit abrogata; vel an ratione cujusdam necessitatis, vel alterius circumstantiæ ab illa sit exemptus, tenetur tali lege. Sanchez *loc. cit.* n. 34. Castrop. n. 6. Bossius n. 1224. Tambur. n. 2. Ratio est: quia tunc lex, ejusque obligatio est in certa possessione: abrogatio verò, & exemptio ab illa est dubia. Unde melior est conditio legis, quàm libertatis, & alleganti abrogationem, vel exemptionem incumbit onus probandi, se esse exemptum, vel legem esse abrogatam. Quando itaque certus es, hoc die esse, aut hætenus fuisse jejunium; dubitas autem, an ab hac lege sis exceptus v. g. propter vexationem itineris; vel an lex sit modò abrogata? dubiumque non potes vincere, teneris jejunare. Idem sentiendum est in dubio, an in lege sit dispensatum? nam & hîc obligatio legis est certa, & in possessione. Sanchez. n. 35.

IV. Corollarium IV. Senex dubius, an compleverit annum ætatis sexagesimum? tenetur; econtrà adolescens dubius, an compleverit annum 21. non tenetur jejunare. Ratio est: quia in primo casu lex jejuniæ ante dubium subortum existens, & hætenus semper obligans est in possessione: in altero libertas adolescentis. Dubius quoque, an habeat requisitam ætatem ad suscipiendos SS. Ordines? ab his abstinere debet. Quia lex vetans illos suscipere ante præscriptos annos, est certa, & in possessione; dubia verò legitimæ ætatis expletio. Quæ proinde non præsumitur, sed probari debet. Sanchez *lib. 2. de Matrim. Disp. 41. n. 41.* Castrop. *pu. 8. n. 7.*

V. Corollarium V. Si completo septennio dubium oriatur,
 O
 an puer

an puer habeat sufficientem usum rationis, atque adeò legibus sit subiectus? judicandus est habere. Ratio est, quia in obscuris respicimus id, quod plerùmque fieri consuevit: præsumptio quoque nasci solet ex communiter contingentibus. Atqui communiter contingit, ut pueri completò septenniò sint doli capaces; ergo. Castrop. *Disp. 1. de Legibus pu. 24. §. 2. n. 3.* Atque ex eodem hoc fundamento docet ibi Joan. Sanchez, puerum, tametsi confiter, ante septennium habere usum rationis, non obligari legibus positivis. Nam leges positivæ respiciunt ea, quæ communiter contingunt: atqui puerum nondum septennem habere sufficientem usum rationis non communiter contingit. Quare dictæ leges non intendunt obligare ante illam ætatem, si cui fortè sufficiens usus rationis per accidens obtigerit. Obligatur tamen ejusmodi puer lege naturali, contra quam, si malitia suppleat ætatem, etiam ante septennium peccare potest, de quo non est dubium.

VI. Corollarium VI. Adhibita sufficienti diligentia dubitans, an elapsa sit dies Jovis, & sonuerit hora duodecima noctis? licitè pergit comedere carnes. Dubitans verò, an sonuerit duodecima in nocte Sabbathi? tenetur abstinere, donec reddatur certior. Laym. *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. n. 36.* cum Th. Sanchez. *cit. disp. n. 40.* Ratio est: quia in priori casu libertas comedentis; in posteriori præceptum abstinendi à carnibus est in possessione. Quòd si plura sint horologia, poteris sequi, quodeunque libuerit: nisi fortè aliquod illorum communiter soleat sonare irregulariter, & errans ut plurimùm reputetur. Castrop. *pu. cit. num. 4.* Cardenas in *Crisi Theolog. tract. 3. de Leg. disp. 28. c. 5.* estque communis sententia. Ratio est: quia diversa horologia benè regulata se habent instar sententiarum probabilium, ex quibus quamlibet sequi licet in praxi. Hinc etiam, qui post auditam duodeci-

man

mām in uno horologio adhuc edit & bibit, poterit manè licitè, communicare, vel celebrare sacrum, dummodò constet, in alio horologio esse auditam post esum, vel potum completum. Diana cum utroque Sanchez, & alijs, quos refert ubi suprà *resol.* 19. Bonac. *de Restit. Diss.* 1. Q. 2. pu. 2. Sporer. *loc. cit. in Coroll.* 2. num. 2.

VII. Corollarium VII. Sacerdos dubitans, an ultra mediam noctem cœnando processerit, sequenti die probabiliùs celebrare non potest; uti nec alius communicare. Thom. Sanchez ubi suprà, aliique multi, quos refert Cardenas *cit. c. 6 n. 86.* Castrop. *n. 9.* qui ait, ita communiter sentire DD. Ratio est: tum, quia in tali dubio propter reverentiam Sacramenti tutior pars est eligenda. Tum, quia præceptum cum jejuniis naturali celebrandi, vel communicandi est certum, adeoque in possessione; libertas autem celebraturi, vel communicaturi est dubia. tum, quia dubitans, an sit jejunus? Dubitat, an sit dignus sumptione S. Eucharistiæ? ergo, ne sumat indignus, probare debet, se esse jejunum: sicut volens suscipere SS. Ordines probare debet, se implēse legitimam ætatem. Atqui dubius, an sit jejunus? non probat, se esse jejunum; ergo.

VIII. Nihilominùs Laym. *loc. cit.* existimat, non improbabiler posse permitti Sacerdoti, ut in ejusmodi dubio celebret, & consequenter non sacerdoti, ut communicet ex sola quoque devotione, censetque omninò probabile Sporer ubi suprà. Immò Cardenas *n. 87.* hanc sententiam tenet ut probabiliorem. Ratio est: quia lex Ecclesiastica præcipiens, ut fideles S. Eucharistiam sumant jejuni, non videtur in dubio tam arctè velle constringere Conscientias: præsertim in dubio facti, quod aliunde non præsumitur, nec est aliquid ad Sacramenti substantiam pertinens. Accedit, quòd impedimentum dubium non possit tollere jus cer-

tum ad aliquid: sed impedimentum celebrandi, vel communicandi est dubium, jus verò utrumque faciendi est certum, idque dubitans ante superventum dubij certò possidet, & consequenter adhuc possidet durante dubio. Idem dicendum de eo, qui os eluit, aut quidpiam dentibus masticavit, & dubitat, an quid deglutiverit? seque in neutram partem potest resolvere, talis enim non tenetur abstinere à S. Communione.

IX. Corollarium VIII. Quando omnibus diligenter perpensis dubitas, an lex, vel præceptum obliget sub peccato mortali, vel veniali? judicare potes, obligare solùm sub veniali. Sanchez, lib. 6. in Decal. c. 4. n. 66. Tambur. ubi suprà n. 3. Bardi c. 2. §. 6. & alij. Ratio est: tum, quia in tali dubio lex non possidet obligationem sub mortali: ergo præponderat jus libertatis, ne nimis gravetur ab illius obligatione. Tum, quia leges, quæ rectè possunt intelligi de pæna majori & minori, in dubio intelligendæ sunt de minori per reg. in penis de reg. juris in 6. ergo etiam intelligendæ sunt de obligatione ad culpam minorem. Quando verò certum est, legem non obligare sub mortali, & solùm dubitatur, an obliget sub veniali, vel ad solam pænam? credendum est, obligare sub culpa veniali. Ratio est: quia lex suapte natura habet vim obligandi sub culpa, nisi constet aliunde, Legislatorem velle obligare ad solam pænam, Igitur in hoc dubio lex est in possessione obligationis sub veniali. Ita Sanchez cit.

X. Corollarium IX. Qui post omnes conjecturas seriò examinatas dubitat, an consuetudo introducta habeat vim obligationis, vel sit res meræ devotionis, & consilij? prudenter iudicare potest hoc ultimum. Bardi §. 7. cum alijs, quos refert. Ratio est: quia res odiosa, cujusmodi est obligatio, admitti non debet, quamdiù non constat, eam esse certam. Neque libertas ante exortum ejusmodi dubium constituta in certa possessione arctanda est

da est vinculo dubio. Cæterum conjecturas, ex quibus inferri debeat, consuetudinem aliquam esse inductam non ex sola devotione, sed cum vera obligatione, Bardi cit. ex P. Suarez vult esse sequentes: Prima est, si sit consuetudo longi temporis, circa rem gravem, & si insuper à majori populi parte observetur. Secunda, si viri prudentes & pii de illis, qui eam violant, non rectè sentiant. Tertia. Si superiores illius transgressiones non dissimulent, sed reprehendant, ac puniant. Quarta. si materia, circa quam est consuetudo, bono communi &c. Reipublicæ sit conducibilis. Addit quintam, si cedat in majus DEI obsequium, quàm oppositum.

XI. Corollarium X. In concursu duorum præceptorum, quando unum est certum, & alterum dubium, certum est observandum. Castropal *pu. 8. n. 5.* Tambur. *loc. cit. n. 4.* Ratio est: quia præceptum certum est in possessione, non verò dubium. Quapropter servus post debitam veritatis inquisitionem adhuc dubitans, an hodie sit dies festivus? tenetur domino facere opus servile: quia obligatio laborandi est certa, feriandi dubia. Quòd si occurrant duo præcepta, & ambo sint certa, simul tamen non possint impleri, implendum est, quod videtur magis obligare. Si hoc, attentis omnibus circumstantijs, non constet, neque se offerat ulla ratio, ob quam unum præceptum validiùs urgeat, quàm alterum, impleri potest honestè, quod magis lubet. Diana *part. 4. tract. 3. resol. 70.* ex Granada in *1. 2. controversia 2. tract. 12. disp. 6. n. 8.* Tambur. *loc. cit.*

XII. Qui certò scit, legem esse latam, vel præceptum impositum, dubitat verò, an ejus obligationi satisfecerit? tenetur satisfacere. Sanchez *1. Decal. c. 10. n. 12.* aliisque relatis Castrop. *pu. 7. n. 7.* Ratio est: quia lex, vel præceptum est in certa possessione obligationis: ergo est melioris conditionis, quàm libertas.

ergo impleri debet certa satisfactione, quia certa obligatio impleri non potest per satisfactionem dubiam. Et ideo inquisita sufficienter veritate adhuc dubitans, an recitaveris horas Canonicas? teneris recitare. Dubius, an persolveris pœnitentiam injunctam à Confessario? teneris persolvere.

§. II.

Dubia de Voto, Juramento, Promisso.

SUMMARIUM.

13. *Quidnam agendum in dubio emisi voti, juramenti, vel alterius cujuscunque promissi?* 14. *Quid in dubio circa sensum verborum, vel intentionem se obligandi?* 15. 16. 17. *Quid in dubio, an vovens, jurans, promittens habuerit sufficientem usum rationis?* 18. *Quid in dubio, an quis voverit, sive promiserit majus, vel minus?* 19. *Quid in dubio, ad quidnam tenearis vi verborum?* 20. *Quid in dubio, an materia voti sit licita?*

XIII. **C**OROLLARIUM I. Dubius, an votum, vel juramentum emisserit, vel aliquid promiserit? si post diligentem veritatis inquisitionem dubium etiamnum remaneat, nec voto, nec promisso, nec juramento tenetur. Sanchez. *lib. 1. Decal. c. 10. n. 36.* Bonac. *tract. de contract. disp. 1. quest. 2. pu. 2. §. incid. n. 3.* Castrop. ubi supra *pu. 9. n. 2.* Boss. *§. 45. n. 1589.* Tambur. *1. Decal. cap. 3. §. 7. verbo votum.* Bardi *discept. 6. c. 1. §. 1.* Ratio est: quia libertas est in possessione. Neque est æquum, ut quis ob debitum incertum obligetur ad certam solutionem. Accedit, quòd votum, juramentum, promissum sint quædam veluti leges, quas homo sibi imponit: atqui nulla lex dubia, & de qua non constat, esse latam, obligat: ut vidimus in *præc. a.* ergo nec votum, juramentum, vel promissum dubium. Hæc doctrina procedit etiam in casu, quo quis magis propendet, & inclinatur animò, quòd voverit, promiserit, juraverit, quam quòd non voverit &c. quamdiù